

dogme krščanstva tajé, pa vkljub temu pravijo, da so kristjani. Racionalizem zametujejo, pa hočejo vendar s svojim umom cerkveni nauk nadomestiti z boljšim. Religijo hočejo braniti, a najboljšo religijo izpodkopujejo. Nравnost hočejo zboljšati, a ji podirajo verski temelj. Iz tako zmedenih pojmov ne bo moderna mladina nikdar spoznala, kaj da hoče, ampak bo le sebi in ljudstvu škodovala. Mi pa nujno opozarjamo dijaštvo, naj proučuje apologetična dela in naj se na podlagi pozitivne katoliške resnice izobrazuje, da bo mogla pravično in brez predsodkov s trdnim svetovnim naziranjem presojati moderno življenje. *Dr. E. L.*

Socializem. Spisal dr. Janez Ev. Krek. I. snopič. Izdaja „Slov. kršč.-socialna zveza“. V Ljubljani 1901. Tisk „Katol. tiskarne.“

V Slovencih se je zadnji čas že mnogo dobrega napisalo o socialnih problemih. „Rimski Katolik“, „Katoliški Obzornik“, „Dom in Svet“ in drugi slovenski katoliški listi so prinesli mnogo lepih sestavkov o socialnem vprašanju. Toda samostojne knjige o toli aktualnem vprašanju še nismo imeli. Zato je bila srečna misel „Slovenske krščansko-socialne zveze“, izdati tako knjigo. Še bolj srečna misel je bila, da je „Zveza“ za to delo naprosila dr. Kreka. Saj je ravno dr. Krek napisal največ rečenih člankov, bavil se je neprestano teoretično in praktično s sociologijo, in je v tej stvari med Slovenci in čez meje priznan veščak. Zato ni čuda, da smo se razveselili, ko smo čuli to vest. Le en pomislek smo imeli — da govorimo odkrito — ali bo namreč dr. Krek tako težko vprašanje tudi obdelal na tak način, da bo knjiga zares praktična in tudi preprostejšemu delavcu umevna. No, ta strah je sedaj pri kraju. Prvi snopič, ki leži pred nami, je pisan tako umevno in poljudno, da ga bodo z veseljem in doumevanjem brali vsi, ki se zanimajo za najbolj pereče vprašanje naše dobe. Želimo le, da bi dr. Krek tudi v naslednjih zvezkih s priznano znanstvenostjo družil tako umevnost in poljudnost, in prepričani smo, da bo njegov „Socializem“ pravi „hodi-z-man“ slovenskemu ljudstvu. Socializem bo imel dva dela. V prvem bo dr. Krek tolmačil zistem, v drugem pa zgodovino socializma. Delo prav toplo priporočamo. *A. U.*

Hrvaška književnost.

Knjige „Maticе Hrvatske“.

Prav krasne knjige je podala tudi letos „Matica Hrvatska“ svojim članom. Zemljepis in zgodovina sta zopet letos zastopana po krasnih spisih, in tudi leposlovni del je jako bogat. Začnimo svoje poročilo z glavno knjigo, na katero je „Matica Hrvatska“ letos najbolj ponosna.

Spomen-evieće iz hrvatskih i slovenskih dubrava. U vienac savila „Matica Hrvatska“. Sa slikom biskupa Josipa J. Strossmayera, 29 slika u slogu i 18 umjetničkih priloga. Zagreb 1900. Izdanje „Maticе Hrvatske“. Vel. 8°. Str. XXXII in 658. — Med vsemi knjigami, kar jih je izdala doslej „Matica Hrvatska“, je ta knjiga prav posebna in odlična. Posvečena je velikemu dobrotniku hrvaškega naroda, biskupu Strossmayerju, v spomin petdesetletnice njegovega biskupovanja. V uvodnem spisu popisuje predsednik „Maticе“, Tade Smičiklas, z vzneseno besedo življenje in delovanje velikega škofa; nato sledé slavnostne pesmi Ivana Trnskega, fra Grge Martića in Simona Gregorčiča. V bujni raznoličnosti se vrste krajši in daljši spisi, pesmi in povesti, narodopisni in zgodovinski članki, podobe pokrajin in kipov. Slovenski in hrvaški jezik sta v knjigi enakopravna in se vrstita neprisljano. Resnične so besede, ki jih je napisal predsednik g. Tade Smičiklas: „Hrvatski i slovenski književnici združise se, da saviju jedan književni vijenac, iz koga ima prosjati jednodušna književnička sloga slovenskoga i hrvatskoga naroda. Uz njih pristaju umjetnici, koji će djelu podati sjaj i umnožiti mu ljepotu. Misao ih jedna svela, da proslave petdesetgodišnju slavu biskupovanja J. J. Strossmayera. Misao je ova krasan izraz one glavne ideje naroda hrvatskoga i slovenskoga, vodilice svega historijskoga života njihova u devetnaestom vijeku, da se obadva plemena slože i ujedine. Slovenci na krilima ljubavi donesoše svoje plodove književne i umjetničke. Smije se reći, da je ujedinjenje u ovoj književnoj radnji pravo ujedinjenje srđaca hrvatskoga i slovenskoga naroda. Slave svoga zajedničkoga dobrotvora!“ Podrobnosti pač ne moremo ocenjati, saj je zastopanih v knjigi dvainsedemdeset pisateljev, med katerimi je dvajset Slovencev. Osemnajst umetnikov, med njimi sedem slovenskih slikarjev in kiparjev, je okrasilo knjigo s posnetki svojih del. To „spominsko cvetje“, katero je nabrala „Matica Hrvatska“ po slovenskih in hrvaških književnih dobrih, ter je poklonila sivolasemu biskupu kot slavnosten dar, pozdravljamo še posebno zaradi tega z veseljem, ker bo pospešilo med Slovenci in Hrvati književno vzajemnost. V tej knjigi so zastopane tudi razne leposlovne smeri in različne znanstvene stroke. Vse pa preveva gorki duh krščanstva in slovanstva. *Dr. E. L.*

Toma Erdedi Bakač, ban hrvatski. Napisao Karlo Horvat, svećenik nadbiskupije zagrebačke. U Zagrebu 1900. Tisak Dioničke tiskare. Str. 102. Cijena 1 K. — Dasi je Tomaž Erdedi Bakač eden najslavnijših hrvaških banov, vendar do zdaj še niso imeli Hrvatje obsirnejšega življenjepisa tega znamenitega moža. To praznino je izpolnil mladi zgodovinar Karlo Horvat, ki je

uporabil za svoje delo vse važnejše vire, v katerih se dobé podatki o delovanju tega bana. Spis ni preobširen, a moramo priznati, da se je pisatelj trudil, da v tem okviru opiše vse važnejše dogodke iz življenja Bakačevega, posebno pa še iz banovanja njegovega. V prvem delu „Od rojstva Tomaževega do početka velikih napadov turških“ (1558—1590) pripoveduje pisatelj o rodovini Bakačev, o turških bojih in kako je postal Tomaž hrvaški ban. V drugem delu se opisujejo boji okoli Siska in bitka pri Sisku l. 1593., v tretjem delu pa dogodki od zmage pri Sisku do tedaj, ko je odložil Erded bansko čast (od l. 1593—1595.). V četrtem delu razpravlja pisatelj o dogodkih iz l. 1595.—1624., o turških bojih na Ogrskem, o prepirih med Matijo in Rudolfom II. ter o drugem imenovanju Erdeda za bana. Tudi pripoveduje pisatelj, kako kralj ni dal imenovanega bana ustoličiti, in kako je letá iznovič odložil to čast leta 1614. Tomaž Erded je umrl l. 1624. ter je pokopan v stolni cerkvi zagrebški, kjer ima spomenik v desni ladiji.

Mnogo dogodkov iz te dobe hrvaške zgodovine je znanih tudi Slovencem, posebno turški boji in bitka pri Sisku, ki je obsežno opisana v življenjepisu Andreja Turjaškega (Letopis Matice Slovenske za l. 1893). Le podatki, ki jih je pisatelj povzel zapisnikom hrvaškega zbora (Articuli dominorum et nobilium aliorumque Statuum et Ordinum) so deloma novi ter nam razjasnjujejo natančneje grozne skrbi in borbe, ki so jih imeli Hrvatje v tem času za obstanek svoje domovine. Le nekaj nam je omeniti pri tem opisu: Tožbe hrvaških stanov zoper vojaške zapovednike v Krajini in zoper takozvano nemško soldatesko so bile prehude. Slabo je bilo tudi tej vojski, ker ni bila oskrbljena, kakor bi bila morala biti, saj še za denar niso hoteli hrvaški plemiči dajati žita in druge hrane tej vojski iz same mržnje proti nemškim zapovednikom. Vojaki so si morali s silo iskati hrane. Sicer pa ti zapovedniki izpočetka tudi niso bili tako strašni, kakor so opisani. Malo čudno se glasé te tožbe tudi v omenjeni knjigi, ker se prepogostoma navajajo. Čudno, da pisatelj ni omenil znamenitih besed bana Bakača: „Regnum regno non praescribit leges“ (kraljestvo kraljestvu ne daje postav), dasi ga pokaže vselej kot zvestega branitelja pravic hrvaškega naroda. Te krilate besede se še danes prav pogostoma navajajo v političnih borbah med Hrvati in Mažari. Sicer pa je ta knjiga prav poučna in pripravna, da probudi v bravcu domoljubnega duha in spoštovanje do velikih in zaslužnih mož hrvaške prošlosti. Zato jo priporočamo vsem, ki radi čitajo življenjepise znamenitih mož, a posebno še mladeži, za katero imamo še vse premalo spisov iz domače zgodovine. J. Steklasa.

Poljska književnost.

V Varšavi izhajajo že več let obširno znamenito delo, čigar polni naslov je: *Encyklopedya Kościelna*, podług teologicznej Encyklopedyi Wetzera i Weltego z licznemi jej dopełnieniami, przy współpracownictwie kilkanastu duchownych i świeckich osób, wydawana dotąd przez ś. p. ks. Michała Nowodworskiego, a obecnie prowadzona dalej przez ks. Aleksandra Zarembę. Ravnokar je izšel XXIV. zvezek, obsegajoč članke: Rytual, Rzym, sakramenta, samobojstwo, Savonarola, sąd boży, sądownictwo, sceptycyzm, scholastyka, Schopenhauer, sekularyzacja i. dr. Ta zvezek šteje XII + 630 str. ter velja kakor poprejšnji 3 rublje. Treba je priznati, da je to za poljsko književnost kaj znamenito delo. Sicer ima v prvi vrsti značaj bogoslovske knjige, vendar sega z apologetičnega stališča v vse druge znanosti, zlasti v modroslovje in zgodovino.

Dogodki na Kitajskem so zbudili tudi med Poljaki za iste živo zanimanje. Že prej je izdal E. Bard knjigo *Chińczycy u siebie*, tłumaczenie z francuzkiego, ki je izšla v dveh zvezkih kot brezplačna priloga „Gazete Polske“. Omeniti pa nam je tudi delca *Chiny i Chińczycy* od Edmunda Plauchuta, ki ga je prevlel na poljski jezik neki Michałowski. Poslednje delce je izšlo kot 143. zvezek zbirke „Biblioteka dzieł wyborowych“, ki se prodajajo po 27 kr.

V tej zbirki je izšla v novem natisu v dveh zvezkih „powieść współczesna“ Maryi Rodziewiczowej z naslovom *Dewajtis*, katero je kritika pred kakimi desetimi leti zelo hvalila ter jo postavila v eno vrsto z deli H. Sienkiewicza. Srbski prevod te povesti od Nikole Minajlovića Rajka je izšel že 1896. l. v Belemgradu, pričakujemo pa tudi slovenskega. Dočim je veljal prvi natisek 2 gld., velja sedaj drugi le 1 K 8 h.

V tej zbirki je izšla še povest *Ostatny Batory*. Powieść historyczna Mikołaja Josika, ter zemljepisno delo *Przez pustynie Azji* dra. Leona Hedina, v prevodu Viktorja Delenana.

D. Mercier je osnoval v Varšavi „Bibliotekę neo-scholastyczną“, katere je izšlo doslej že več snopičev. V tej zbirki izhajajo *Historja psychologii nowożytniej* istega pisatelja. i+a.

Ruska književnost.

Ruska književnost se je vnovič obogatila z znamenitimi deli, od katerih imenujemo danes le sledeča:

Gesse-Vartek, Ernest: *Kitaj i kitajci*. Žizn, nrawy i običaji sovremennago Kitaja. S 32 gravjurami, 114 risunkami v tekstě i kartoj kitaj-